

משה הורוביץ ז"ל

משה, בנם של סימה ובן-ציון הורוביץ, נולד בוורשה, פולין, בשנת 1908.

ארונות ספרי קודש וחול, שתפסו מקום נכבד בין כתלי הבית, ותמונתו של הרצל על הקיר, היוו כמעין מעצב דמות של הילד והנער המתבגר, והיתוו את דרכו בעתיד. החינוך בבית היה לאומי מסורתי, אף שהסביבה המשפחתית שבמעגלות החיצוניים התייחסה אליו, לפחות, בביטול. רעיון התחיה הלאומית, השפה העברית שהיתה שגורה בפי רוב בני המשפחה והכמיהה לארץ, שבה ראו את שיא המאוויים, כמו באו לפצות על קשיי הפרנסה וחיי היום יום האפורים, שהשבתות והחגים היוו נקודת האור, שאר הרוח ונשמה יתרה בהם.

משה לא זכה לסיים לימודים תיכוניים, משאת נפשם של כל ההורים ובשל קשיי פרנסה הסב את לימודיו התיכוניים ללימודי מקצוע החשמלאות בסיימו בית ספר מקצועי. כבני נוער רבים, מצא משה את דרכו ל"החלוץ", ואחרי שהות קצרה ב'הכשרה'. עלה ב-1926 ארצה. הוא עדיין נער שטרם מלאו לו י"ח וכך החלו חייו החלוציים בארץ, שנמשכו 55 שנים, שכן נשאר משה חלוץ ברוחו ובמושגיו כל ימיו.

כרבים אחרים, עבר משה בארץ תחנות רבות: פועל ייעור על הכרמל וייבוש בצוות במפרץ חיפה, עבודה בנהריים בבניית מפעל רוטנברג, בתקווה נסתרת שברבות הימים יעסק בו במקצוע שלמד, חבר אחת מפלוגות עין-חרוד, שם ראה לראשה כוורת, ומשם לגשר-נחלים, היא גשר של היום. בגשר 'ארס' לו משה את הכוורת כמקצוע לחיים, ששוב לא נפרד ממנו עד יום עבודתו האחרון ממש.

הראשית היתה מזערה: 4-5 כוורות, אשר במרוצת השנים, ולא לפני שהקבוצה הקטנה בגשר עברה לדלהמיה שבעמק הירדן. היא אשדות יעקב של היום – הפכו לענף חקלאי ממש.

ככל ענף חקלאי, תבע הצד היוני שבכוורת מן העוסק בזה, הרבה למידה. ואכן, הקדיש משה התעניינות הרבה מעבר לנושא, בין ישירות ובין בעקיפין, הלא הם מדעי הטבע בכלל ותורת הצומח בפרט.

נסיבות חייו הביאוהו ערב פרוץ מלחמת השחרור לירושלים, ואת זמן שם חילק בין העבודה ברמת-רחל והלימודים כתלמיד שלא מן המניין, באוניברסיטה בהר הצופים. במהלך לימודיו קשר משה קשרים עם טובי המורים במדעי הטבע שעודדוהו בלימודיו, ושאינם שמר על קשר ימים רבים. מלחמת העצמאות מצאה אותו בירושלים וימי המצור עברו עליו שם. עם ההפוגה בקרבות שב לאשדות יעקב, וחזר למכוורת, אותה פיתח וטיפח והביא להישגים כלכליים ומקצועיים חשובים, על אף התנאים הפרימיטיביים בהם עבד.

שמעו כבר-סמכה במקצוע נתפרסם ורבים שהשכימו לפתחו ללמוד מהשיגיו.

משה היה טיפוס מובהק של אוטודידקט. השפות האנגלית והגרמנית שלמד על בוריון, פתחו לפניו את הספרות המקצועית והקלו עליו את החדירה לתחום העיוני של המקצוע, ואכן משה

פירסם הרבה מאמרים ועבודות מחקר, שהתפרסמו בכתבי עת מקצועיים, הן באץ והן מחוצה לה.

משה הורוביץ לא הסתגר בד' אמות ההלכה המקצועית. תחום התעניינותו חרג הרבה מעבר לה וחבק עולם ומלואו: ספרות עברית ולועזית ושירה, ההתעמקות בכתבי פרויד פתחה לפניו את סודות הפסיכולוגיה והפסיכואנליזה, ואגב כך חקר את מסתרי ליבם של אנשים ידועי-שם. ההתעניינות בחינוך הביאוהו לתרגומים בשטח חזה שאף פורסמו.

אדם שלא ידע לאות בעבודה מהי. עד שפקדו אסון, בשל נמק נקטעה רגלו, וכאן החלו שנתיים של סבל בל-יתואר. אך חרף זאת, בהיותו רתוק לכסא גלגלים, לא פסק מלרקום תכניות לעתיד, הנה הוא ישוב ויעסוק במקצוע האהוב, אם לא בגידול דבורים ורדיית דבש, לפחות בגידול מלכות, שאף בענף זה הגיע להישגים חשובים. אך לא כך רצה הגורל לרגל נמק, היה הכרחי לקטוע את רגלו ונאלץ להיות מרותק לכסא גלגלים כשנתיים. ניטלו ממנו משמעות וטעם החיים, ולבסוף נפטר משבץ לב.